

Árpád-kori település kora a 13. század második felére keltezhető.

Az ásatáson részt vett Mészáros Mónika egyetemi hallgató.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

184. Harta, Szülei-lyuk

(Bács-Kiskun megye) Sza, Ú

2003 augusztusában Kustár Rozália és Wicker Erika ásatási területétől (Harta 51. út 96–97 km) északra az 51. úttal párhuzamosan 130 m hosszú és 10 m széles régészeti kutatóárkot húzott. A sárga altalajban szarmata gödrök és házak feltjait rajzolódtak ki.

Augusztus 21-től ezt a kutatóárkot a tervezett autópályát nyomvonal szélességében lehumuszoltattuk.

A november 14-ig zajló munka során 4193 m² területet tártunk fel, 184 objektumot bontottunk ki. Ezek közül 129 gödör, 26 cölöplyuk, 4 ház, 3 kút, 3 füstölő. Kutatási területünkön 19 objektum újkorinak (18–19. sz. fordulója) bizonyult, ezek jól elkülönülve a terület ÉNy-i részén kerültek elő.

Az objektumok jelentős része (165) *szarmata kori* (Kr. u. 3–4. század). A legtöbb szarmata kori objektum méhkas alakú gödör, melyek a település gabonatarló vermei voltak. Szép számmal bontottunk ki tölcésesen szűkülő, illetve meredek oldalú szemetesgödröket is. Egy három objektumból álló füstölő részletét sikerült feltárni. A négy szarmata házból kettőt tudtunk csak kibontani teljesen, mivel a másik kettő mélyen benyúlik a töltés alá. A két teljesen feltárt ház egyike fűtés nélküli, félig földbe mélyített cölöpszerkezetes gazdasági épület. A másik (32. sz. objektum), szintén félig földbe mélyített lépcsős ágasfás, szelemenés kemencés lakóház. A település ivóvízellátását a három, tölcésesen szűkülő kút biztosította.

A leletanyag döntő többsége kerámiatöredék: kézzel készült, rosszul kiégetett darabok, szürke, gyorskorongolt helyi készítésű cserepek, sok a római importból származó fazéktöredék is.

Az állatcsontok marha és ló tartására utalnak. Viszonylag kevés az őrlő- vagy fenőkődarab, azonban majdnem minden gödörből kerültek elő salakdarabok, ugyanaz elmondható a csiga- és kagylóvázokról is.

Ékszer csak a 18. sz. gödörből került elő: egy erős profilú bronzfibula.

A leletanyagot a kalocsai Viski Károly Múzeumban helyeztük el.

NAGY DÁNIEL SÁNDOR

185. Harta, 51. út, 96–97. km

(Bács-Kiskun megye) Sza

2002. október 24.–november 23. és 2003. április 28.–június 14. között feltártuk a Harta 51. út 96–97 km-szelvényei közötti szarmata, illetve az ehhez É felől csatlakozó neolit (?) település területének 4 000 m²-ét: 14 ház,

17 kemencét, 2 sírt, 359 gödröt, 3 árkot és 159 (nem házakhoz tartozó) cölöplyukat, azaz összesen 551, külön számmal jelzett objektumot.

Az általában 3–4×2,5–3 m nagyságú házak padlószintje kb. 1 m-rel volt mélyebb a mai járósíntnél. Használatuk utolsó periódusában valószínűleg állattartás vagy munkavégzés céljaira szolgáltak: egykori kemencéiknek csak gödreit találtuk meg. A terület közepén volt a település „ipari része”, erre az 5 kisebb-nagyobb helyiségből álló, igen nagyméretű H. 13. ház mellett egyéb objektumok is utalnak. A K. 17. kemence és a G. 165. gödör egykori füstölő vagy aszaló maradványa volt, s ugyancsak ilyen célt szolgált a K. 15. kemence is, melynek egy része a feltárható területen kívül esett. Jelenleg pontosan nem határozható meg a G. 226. és G. 325. gödrök egykori funkciója. Mindkettő igen nagyméretű, kör alakú foltként jelentkezett, lefelé tölcésesen szűkül. Mindkettő több gödörből és 1-1 házból álló „komplexum” része. A szabadban álló kemencéknek jórészt csak a fenekét sikerült megfigyelni. A feltárt árokszakaszokból azok egykori rendeltetése nem határozható meg. A gödrök kisebb része sekély, nagyobb része lefelé erősen bővülő, emellett több nagyméretű, egyenes vagy enyhén szűkülő falú gödröt is feltártunk, utóbbiakat elsősorban a terület közepén.

A két feltárt temetkezés közül az egyik a G. 42. gödörben eltemetett felnőtt sírja volt, egy csecsemő sírját pedig a tölcéseszerű, közel 4 m mély G. 226. gödör humuszréteg+110 cm-es mélységében találtuk meg. Két teljes állatváz került elő, közülük az egyik a tölcéseszerű, a mai felszínhez képest több, mint 4 m mély G. 325. gödör humuszréteg+110 cm-énél feltárt, feltehetően afgán agár váza.

Mind a házakból, mind a gödrökből rendkívül nagy mennyiségű leletanyag került elő. Ezek túlnyomó része kerámiatöredék és állatcsont, de feltűnően nagy a fém-salak-darabok száma. Utóbbi fémfeldolgozó műhely meglétét feltételezi, ezt azonban a feltárt szakaszon nem sikerült megtalálnunk. Főként a település D-i részének gödreiből bronzékszerek (fibulák, karkötők, bronzdrótok) kerültek elő. Igen sok a Duna közelségével magyarázható lelet: kagylók, csigák, kavicsok, olykor halvázrészecskék. A kerámiaanyag jellegzetessége és egyben különlegessége az Árpád-kori tagolt peremekhez hasonló peremek megléte, melyek eddig a környéken nem kerültek elő.

WICKER ERIKA

186. Harta, Weierhivl

(Bács-Kiskun megye) B, Sza, Á, Ú

A régészeti lelőhely egy környezetéből határozottan kiemelkedő dombon a Bapszi-tó és egy időszakosan víz-állásos terület közelében fekszik, a relatív magasságkülönbség eléri a 4 métert. Itt 2003 áprilisa és júliusa között a Hartát elkerülő műút nyomvonalába eső régészeti jelenségeket tártuk fel 5000 m²-en.

Négy korszakban alakult ki kisebb-nagyobb település a dombon: a bronzkorban, a szarmaták idején (2–3. században), az Árpád-korban és az újkorban.

A *bronzkori* (késő kisapostagi-kora Vanya) településrészlet leletanyagban nagyon gazdag. Több egész, illetve kiegészíthető edény, 4 korhatározó bronztárgy és egy öntőforma került elő. A legtöbb méhkas alakú mély tárológödör és két földbe mélyített ház származott ebből a korból. A cölöplyukak nagy része valószínűleg a bronzkori település felszíni épületeihez tartozott. Talán a bronzkori népességnek a hitvilágában is szerepet játszottak azok a gödrök – kopolyakutak –, melyek a terület mélyebb fekvésű részén kerültek elő. Itt több gödörben találtunk egy-két egész edényt, egy gödörben pedig egy dunántúli eredetű bronzcsüngőt.

A *szarmaták* csak rövid ideig laktak intenzíven a dombot, ebből a korból is több tárológödört és néhány kopolyakutat tártunk fel. Néhány terra sigillata töredék és festett cserepek utalnak a rómaiakkal kialakult kapcsolatokra.

Az *Árpád-korban* az időszakosan vízjárta terület közelében, a domb nyugati lejtőjén alakult ki település. Az előkerült árkok többsége erre a korra keltezhető. A lelőhely talán legkülönlegesebb objektuma az az Árpád-kori vesszőfonatos kút, melyben a víz kb. 70–80 cm magasan konzerválta a kút vázát alkotó vesszőfonatot. Ennek egy részletét sikerült kiemelniük.

Az ásatás területén előkerült néhány újkori – általában sekély betöltésű amorf – objektum, ezek az egykor itt működő majorság mementói.

A lelőhelyen összesen 232 régészeti objektumot és 146 cölöplyukat dokumentáltunk. A feltárással sikerült meghatározni az útépítéssel veszélyeztetett régészeti lelőhely nyugati szélét, míg keleti irányban a lelőhely egy részét egy korábbi útépítéssel elpusztították.

KUSTÁR ROZÁLIA

187. Hegyeshalom, Középső-Holdasok

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró

2003. február 3-án egy kissé ovaloid, de egészében jó megtartású őrlőkövet hoztak be a múzeumba. Elmondás alapján a kézimalom köve mellett találta a szintén átadott római kerámiát, illetve a műtrágyázások hatására igen roncsolt felületű bronz pénzérméket, amelyek egy része Constans és Constantius érme lehet, de egy nagyobb darab korábbinak (Hadrianus?) tűnik.

A leletegyüttes a hegyeshalmi kavicsbánya DNy-i sarkánál került elő, egy domboldalon.

A lelőhely mai kiterjedése ÉNy-DK-i irányban 220 m, K-Ny-i irányban 80 m lehet, ám feltételezhető, hogy korábbi bányaművelés a többi (K-i) részét már erősen megsértette, megsemmisítette. A lelőhely jelen ismereteink szerint közvetlenül nem veszélyeztetett, de a modern talajművelő segédanyagok (műtrágyázás) erősen roncsolják a fémleleteket. Későbbi, esetleges bányabővítés során feltétlenül tekintettel kell lenni ezen ismert

lelőhelyre is, amely feltehetően egy 2–4. századi római telep lehetett.

ASZT ÁGNES

188. Hegyfalú, 84–86. sz. főutak csomópontja

(Vas megye) Ó, V, Kö

2003. július 23. és augusztus 9. között megelőző feltárást végeztünk a 84–86. számú főutak közforgalmú csomópontjában épülő üzemanyag-töltő állomás területén. Közel 1200 m² területet kutattunk meg.

Az általaj a terület Ny-i és D-i részén magas szerves anyag tartalmú, sötét öntéstalaj, a K-i és É-i felében világos löszös.

Összesen 61 objektumot tártunk fel. Előkerült egy kora vaskori urnatemető 7 sírja, egy őskori terepülés részlete, gödrökkel, oszlophelyekkel, és kevés leletanyaggal. A vaskori temetőrészlet és az őskori település az öntéstalajon került elő.

A löszös területről középkori településrészletet figyeltünk meg, műhelygödört(?), házat kemencével, oszlophelyeket.

FARKAS CSILLA

189. Hegyfalú, Hereföld

(Vas megye) Kk

A Győr és Szombathely közötti 400 kV-os távvezeték Vas megyei szakaszáról készülő régészeti hatástanulmány elkészítéséhez terepbejárást végeztünk a nyomvonalon. A vizsgált terület részben növényzettel fedett.

Ebben a határrészben egy késő középkori település nyomait jelző új lelőhelyre (31. sz.) találtunk.

ILON GÁBOR

190. Hejőszalonta határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, Kú

2003. szeptember 3-án régészeti terepbejárást végeztünk Hejőszalonta DNy-i külterületén. A cél az volt, hogy tisztázzuk az említett terület régészeti állapotát. A területet jelenleg szántóföldként hasznosítják.

A terepbejárást során négy, eddig ismeretlen régészeti lelőhely felszíni nyomait találtuk meg. Az 1. lelőhelynek nevezett dombon Ny-K-i irányban egy viszonylag nagy kiterjedésű település felszíni nyomaira bukkanunk. Itt nagyszámú neolitik és bronzkori kerámiatöredéket gyűjtöttünk. A 2. lelőhely egy keskeny ÉÉNy-DDK-i dombháton van, itt mindössze néhány neolitik kerámiát találtunk. A 3. lelőhely egy É-D-i hosszanti, de keskeny dombhát, itt ismét sűrűn került elő neolitik kerámia. A 4. lelőhely egy szintén É-D-i domboldal, itt neolitik kerámia, patiscsöredékek kerültek elő, valamint egy kora újkori cseréppipa töredéke is. Megjegyzendő, hogy a 3. és 4. lelőhelyek ugyanazon egykori vízfolyás mentén, hasonló helyzetben fekszenek, így egymás folytatásának is tekinthetők. Mindkét helyen nagy volt a felszíni lelet-